

Innspill til Folkehelsemeldingen

Vi viser til høringsbrev fra Helse- og omsorgsdepartementet angående arbeid med stortingsmelding om folkehelsepolitikken, og ønsker med dette å gi våre innspill.

Snushjem AS («**Snushjem**») er en del av konsernet Haypp Group som består av ulike selskaper aktive innen handel av tobakk- og nikotinprodukter. Snushjem har følgende innspill angående ny nasjonal folkehelsestrategi:

1. Hva kan samfunnet gjøre mer av for å fremme gode levevaner og forebygge ikke-smittsomme sykdommer?

Tobakksrøyking tar livet av 6000 nordmenn hvert år. Endret forbruksmønster i tobakksmarkedet har imidlertid redusert røykingen kraftig de siste årene, parallelt med at mindre skadelige produkter har fått større utbredelse. Selv om andelen som røyker i Norge totalt sett har sunket betydelig, er det fortsatt viktig å aktivt jobbe for røykeslutt, samtidig som man opprettholder en lav nyrekruttering.

I Folkehelsemeldingen uttaler Helsedirektoratet at det må være et mål om å redusere andelen røykere, og samtidig opprettholde lav rekruttering av unge til tobakksbruk og nikotinvhengighet. Tobakkspolitikken bør derfor utformes på en måte som får flest mulig av røykerne til å slutte, eller gå helt over til mindre skadelige produkter. Vi vil i lys av dette understreke viktigheten av at neste folkehelsemelding legger grunnlaget for en politikk som har som mål å redusere skadevirkningene av tobakksbruk.

Norske helsemyndigheter har ikke kunnet dokumentere dødsfall knyttet til snusbruk, i motsetning til dødsfall forårsaket av alkohol, røyking eller fedme. Derfor bør tobakkspolitikken ha som hovedmål å redusere skadevirkningene gjennom en begrensning av røyketobakk. Dette bør komme til uttrykk gjennom konkrete reguleringer og ved å sikre forbrukerne tilgang på riktig informasjon om skaderisiko ved ulike nikotinprodukter.

2. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes for å bedre folkehelsen i Norge?

Roller som røykfrie produkter har som ledd i tobakkspolitikken blir stadig mer anerkjent av myndighetene i ulike land, som for eksempel Sverige, Storbritannia og New Zealand. Dersom et lands folkehelsepolitikk lykkes med å oppnå overordnede folkehelsemål bør den evalueres av overnasjonale helseorganisasjoner. Dessverre har Verdens helseorganisasjon (WHO) vært avvisende til potensialet for å transformere tobakksmarkedet fra høyrisiko til lavrisikoprodukter, til tross for at skaderedusering som perspektiv ligger til grunn for WHO: tobakkskonvensjon.

Den 31 mars 2021 publiserte en parlamentarisk gruppe i det britiske parlamentet en rapport¹ der de oppfordrer regjeringen til å be om at WHO oppretter en arbeidsgruppe som har som oppgave å overvåke forskning og vitenskapelige bevis på skadeligheten av nye produkter. Storbritannia har, i likhet med Norge, ambisiøse mål om en røykfri nasjon. Et internasjonalt samarbeid kan styrkes for å bedre folkehelsen gjennom at Norge engasjerer seg som pådriver for at internasjonale helseorgan, som WHO, samler og evaluerer erfaringer fra ulike lands tilnærminger for å redusere røyking.

¹ All Party Parliamentary Group for Vaping, Inquiry into the Framework Convention on Tobacco Control Conference of the Parties.

3. Hva bør gjøres for å styrke kunnskapen om folkehelse og effekten av tiltak?

Informasjon om de relative skadevirkningene av tobakk- og nikotinprodukter er avgjørende for å hjelpe forbrukere til å ta velbalanserte avgjørelser for egen helse. Den alminnelige befolkningen og røykere ser imidlertid ut til å vurdere forbrenningsfrie nikotinprodukter (snus, e-sigaretter og nikotinlegemidler) som langt mer helseskadelige enn det som indikeres fra medisinske ekspertgrupper. En studie utført av forskere ved Folkehelseinstituttet, viser at nordmenn anslår helseskaden ved snusbruk til omtrent 80 prosent av den ved sigaretter mens medisinske ekspertkomitéers anslag tilsier at ti prosent er omtrent det riktige².

I dag er norske helsemyndigheter nølende med å korrigere disse vedvarende misoppfatningene. Verdens helseorganisasjon (WHO) anbefaler medlemslandene å korrigere misoppfatninger, ettersom befolkningen har rett til korrekt informasjon om helseskader fra tobakk og nikotin. Et land som aktivt har kommunisert forskjeller i skadevirkning mellom tobakk- og nikotinprodukter, er Storbritannia. I 2015 uttalte det britiske helseinstituttet Public Health England (PHE) for første gang at bruk av e-sigaretter er rundt 95% mindre skadelig enn røyking³. Siden den gang har britiske myndigheter rettet fokus mot den potensielle reduserte helserisikoen knyttet til alternative nikotinprodukter.

Norske helsemyndigheter bør tilrettelegge slik at tobakksforbrukere kan ta informerte valg. Overvurderingen av risiko ved forbrenningsfrie produkter kan føre til at noen røykere fratras et motiv til et skadereduserende bytte av nikotinprodukt. Utover å være etisk riktig, vil helsemyndigheters formidling av informasjon for å korrigere den norske befolkningens feiloppfatning om forbrenningsfrie nikotinprodukter kunne bidra til en positiv netto-effekt på den norske folkehelsen.

4. Bør regelverket innen folkehelseområdet styrkes og i så fall innen hvilke områder og hvordan?

Fra 1989 har Norge hatt et forbud mot nye tobakks- og nikotinprodukter, herunder tobakksfri snus. Fra 1 juli 2021 ble dette forbudet erstattet av en godkjenningsordning. Per dags dato er ingen produkter godkjente etter den nye ordningen, selv om det har vært godt dokumentert at produktene er mindre helseskadelige enn produkter på det norske markedet i dag. Det er derfor rimelig å stille spørsmål ved om godkjenningsordningen innebærer noen realitet.

Det er i dag et opplagt paradoks at produkter som har et langt mindre skadepotensial enn sigaretter, ikke får markedsadgang, mens det fortløpende kan lanseres nye sigaretter. Det har kommet og forventes stadig nye tobakks- og nikotinprodukter, hvor flertallet må antas å ha en betydelig lavere risiko enn sigaretter. Skal nyere produkter med lavere risikoprofil kunne bidra til å redusere tobakkskader kreves imidlertid en endring av Helsedirektoratets tilnærming til godkjenning av nye tobakks- og nikotinprodukter, hvor det nå i realiteten ikke synes å være åpning for å tillate mindre skadelige nikotinprodukter på det norske markedet.

Online handel med alle typer varer, inkludert tobakksvarer som snus, vokser i Norge. Forslaget til kommende forskrifter om aldersverifisering og utlevering (som ennå ikke er endelig vedtatt) er *ikke*

² Lund, K.E.; Vedoy, T.F. Relative Risk Perceptions between Snus and Cigarettes in a Snus-Prevalent Society—An Observational Study over a 16 Year Period. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2019, 16, 879. <https://doi.org/10.3390/ijerph16050879>

³ McNeill, A., et. al., «E-cigarettes: an evidence update. A report commissioned by Public Health England”, Public Health England 2015

tilpasset en digital virkelighet. Det er i dag en rekke aktører som ikke har god nok alderskontroll ved utsjekk, mens andre benytter autentisering (for eksempel bank-ID) som er sikkert nok til at det godtas ved de aller fleste typer finansielle transaksjoner, kommunikasjon med det offentlige om helseopplysninger mv. Denne type identifikasjon er sikrere enn manuell kontroll ved utlevering, og vil gjøre det nærmest umulig å omgå. Vi mener derfor at det bør vurderes å skille mellom fjernsalgsaktører som ikke bruker sikker aldersverifisering ved utsjekk og de som gjør det, slik at det bare er et krav om ny aldersverifikasjon ved utlevering om ikke det er foretatt tilstrekkelig sikker kontroll på kjøpstidspunktet ("utsjekk").

5. Hvordan bør avgifter brukes innen folkehelsefeltet?

Avgifter på folkehelsefeltet bør benyttes for å skape incitament for at den enkelte skal kunne ta velbegrunnede avgjørelser for egen helse. Dette oppnås gjennom at beskatningsnivå står i forhold til produktets effekt på den enkeltes helse. For tobakk- og nikotinprodukter innebærer dette at avgiften differensieres etter de ulike produktenes relative skadevirkning. Ved å differensiere satsen for røyk fra øvrige nikotinprodukter kan forbrukere styres mot mindre skadelige produkter, sammenlignbart med alkoholklassifiseringer.

Avsluttende kommentar

Avslutningsvis vil vi understreke at tobakks- og nikotinprodukter bør reguleres på en balansert måte som anerkjenner prinsippet om skadereduksjon, som nåværende tobakksstrategi introduserte som en del av landets tobakkspolitikk, med et overordnet mål om å redusere skadevirkningene av tobakksbruk.